

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fie care
Sămbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XX.**Blaj, 25 Iunie 1910.****Numărul 26.**

Cari au fost cauzele căderii noastre?

III.

Responsabilitatea unei lupte pierdute de regulă nu se află cine să o ia asupra sa. Comandanții învinuesc pe soldați, soldații pe comandanți. Cronicarul trebuie să fie imparțial și se caute a constata cantitatea responsabilității după dreptate la toți deopotrivă.

În lupta electorală s'au făcut și unele mari greșeli din partea conducătorilor politice naționale, greșeli, cari apoi s'au răzbunat cumplit și nu puțin au contribuit la înfrângerea noastră. Fără însă a inzista asupra acestor greșeli mai mult, țin a face unele digresiuni asupra politicii noastre naționale preste tot, căci tactica, ce conducătorii nostri au observat în campania aceasta electorală pare-mi-se că e în strânsă legătură cu o concepție politică greșită.

Vom începe cu programul național, pe care auzim și cetim, că mulți ar voi să-l ciopârtească sau mai bine să-l acomodeze după cerințele politice de zi. Unii țin chiar, că e prea mult, ce cerem prin acel program și că stând pe baza acestuia și pe mai departe nu vom putea nicicând să ajungem la ceva. Ar trebui deci puțină „corectură”, acomodându-ne situației schimbate și neresturnabile. O cerință aceasta cât se poate de absurdă și neexplicabilă! Celce cunoaște cât de puțin istoria luptelor poporului român pentru emanciparea sa politică va ști, că programul acesta nu e făcut de ieri nici de alaltăieri, ci e rezultatul unor lupte îndelungate. Rezultatul acestor lupte și aspirațiuni s'a concretizat în programul politic al poporului român încă în anul 1848 și de atunci s'a ținut seamă de cerințele mari ale timpului, nici când însă de fluctuațiile politice de zi a țării noastre.

A ținea cont de împrejurări politice schimbătoare nu programul e chemat, ci tactica, cu care luptăm pentru realizarea lui. Și apoi programul politic al oricărui popor conține maximalul pretenziunilor sale. E o țintă ideală, către care trebuie să se îndrepte toată acțiunea, toate aspirațiunile acelu popor. Dar e foarte greșită aceia concepție politică, că în lupta de zi trebuie dus totdeauna și în toate împrejurările întreg programul, toate, pretenziunile, ce se cuprind în acela. O luptă, care are de maximă: Sau tot sau nimica, nicicând nu va aduce roade. Mai ales, când vorba e de programul nostru național, în care sunt unele puncte, cari între împrejurările politice de azi sunt ne-realizabile, dar nu se poată afirma cu toată hotărîrea că nu vor fi realizabile mâne.

Nu în program avem deci ceva de corectat, pentru că programul nu conține altceva, decât ceea ce a cerut națiunea română totdeauna, ci felul cum va trebui să interpretăm lupta pentru treptata realizare a acelu program. Pe punctul de vedere, că sau tot sau nimica nu ne putem pune, căci altcum rămânem izolați în lupta noastră și constrângem toate partidele, ca să-și îndrepte armele în contra noastră, și să ne silească să predăm și acele poziții, cari astăzi sunt încă în mâinile noastre.

Alegerile din urmă ne-au convins pe deplin, că nu programul ci lupta noastră politică are lipsă de o radicală corectură. Singuri a luptă în contra tuturor partidelor maghiare suntem incapabili atât în dietă cât și afară de dietă. O astfel de luptă negreșit, că ne împinge iarăș către pasivitate, care dacă a însemnat moarte pentru noi și până acuma, pe viitor va însemna aceasta îndoit.

E drept, că o luptă ideală, strălucitoare numai lupta noastră mi-o

pot închipui. Unul în contra tuturor, David în contra lui Goliat. E aceasta o luptă frumoasă, încântătoare chiar, dacă e o luptă, ce nu aduce — roade.

Și a purta o luptă chiar numai de dragul idealului atunci, când singuraticii își duc nu numai sufletul, dar își duc și existența, averea, poziția pentru reușita ei, înseamnă a sămăna duhul neîncrederii în mulțimea cea mare, ce apoi cumplit va trebui să se răsbune odată.

Iată pentru ce va trebui schimbata tactica de luptă — ce bine eră dacă se făcea aceasta înainte de alegeri, — dându-ne seamă de realitate și fiind convinși în suflet, că războiul nostru în contra tuturor partidelor maghiare nu poate aduce nici un folos și dacă ne izolăm de tot, dăm prilej, ca toți să tăbarască asupra noastră pe toate terenele, silindu-ne să ne retragem pe toată linia să predăm toate pozițiile, ce le mai avem și să ne cufundăm iarăș în pasivitate — ceea ce odată cu capul numai e permis.

În presa germână nu de mult s'a discutat ținuta extremă a partidului socialist din Reichsrat, care de asemenea luptă izolat de ani în contra guvernului, fără să poată ajunge la vre-un rezultat oarecare, deși bărbați de seamă și-au dus tot sufletul, toată știința în acele lupte. Discuțiunea s'a terminat aproape unisono într'acolo, că partidul socialist duce o luptă zădarnică, până ce se izolează astfel și că pe viitor va trebui să-și caute un tovarăș de luptă dintre puternicile partide, ce stau față în față în Reichsrat. Va trebui să se gândească la o treptată și de împrejurările politice admisa realizare a programului său.

În lupta viitorului cred, că e o mare datorință a noastră de a ne smulge din izolarea aceasta splendidă și a ne atașa la vre-unul din partidele beligerante din dietă,

căutând punctele ce ne apropie unii de alții și îndestulându-ne cu realizarea aceea din programul național, care între împrejurările actuale e posibilă.

Și tovarășia va trebui să nu se restrângă numai la dietă, ci să se estindă asupra tuturor manifestărilor vieții politice. În luptele comunale, municipale să știm, că avem un tovarăș, respective, că acela ne are pe noi, fie tovarășul acela opoziția, fie guvernul chiar.

Sunt convins, că dacă s'au făcut greșeli din partea fruntașilor noștri cu prilejul alegerilor din urmă — și s'au făcut greșeli — aceste sunt a se atribui concepției greșite, că noi n'avem lipsă de nime în lupta noastră politică și suntem destul de tari, ca să o purtăm și singuri. În felul acesta apoi am scăpat prilejul binevenit de a ne apropia de guvern sau de opoziție, ceea ce însemnă mult în campania aceasta electorală și de bunăseamă, că la alte rezultate ajungeam.

Ținta luptelor noastre politice va trebui să fie în viitor, ca noi cu toate armele posibile să luptăm pentru a sili guvernul, ca să țină seamă de dorințele noastre, să ne considere de factor în viața de stat. Că oare cum vom putea ajunge la aceasta, atârnă dela aceea, cum se vor desvoltă împrejurările politice

și noi cum vom ști să profităm de acelea.

Ocasiunea cea mai bună — cine ști de va mai veni vre-odată — ar fi fost alegerile dietale. Guvernul în strâmtoarea, în care se află, de bunăseamă, că întindea amândouă mâinile după ajutorul nostru, dacă știă și vede, că putem se tragem dungă preste combinațiile sale. Când a văzut însă, că toată acțiunea noastră e concentrată spre cele câteva cercuri cu candidați naționali și nu e nici o teamă de vre-o coaliție a opoziției pe timpul alegerilor, în care coaliție se înțelege, că noi am fi avut locul de frunte, cu un cuvânt, când guvernul a văzut, că noi nu vedem, unde îi putem face bucluc, nici n'a vrut să mai știe de noi. A știut el, că dacă noi lăsăm teritoriul locuit de români fără vre-o organizație la îndemâna guvernului, cu cele vre-o douăzeci de cercuri, unde avem candidați naționali gata ușor.

De bună seamă, că altcum se desvoltau lucrurile, dacă noi vorbiam în felul acesta către guvern: Stai de vorbă cu noi sau intrăm în tratative cu opoziția. Dacă nu vrei să stai cu noi de vorbă să știi, că în toate cercurile, unde noi românii, deși suntem în minoritate, putem hotări soarta alegerii, în toate aceste cercuri românii vor

votă cu opoziția. În cazul acesta, opinia publică românească, lămurită asupra intențiilor conducătorilor noștri suntem siguri, că ar fi dat o strașnică lecție guvernului. Ocaziunea aceasta a trecut. Invățătură însă mai putem scoate din aceasta fatală greșală. Izolați nu putem ajunge la nimic. Alegerile din urmă ne-au deschis ochii să vedem aceasta. Chiar partidele opoziționale maghiare în 1906 numai așa au putut birui guvernul, că au format o coaliție, care apoi nu numai, că a ieșit învingătoare la alegeri, dar a ajuns și la guvern.

Trebuie pe viitor să ne organizăm, ca să se simtă și sus, că suntem un factor, cu care merită să stai de vorbă. Și să simtă mai ales guvernul, că știm unde îl doare și dacă e vorbă vom ști afla și acelea căi, cari să ne apropie de opoziție nu numai în dietă, ci și afară de dietă. Trebuie să vedem și noi că în politică nu sunt nici simpatii nici antipatii. Și dacă în coaliția maghiară au închieput tot felul de elemente de cele mai dușmănoase unul cu altul, noi încă trebuie să căutăm a ne valida interesele noastre cum ne vor dicta împrejurările. Am fost naivi, alegerile din urmă ne-au învățat să fim pe viitor prevăzători. Am fost generoși, am învățat acum a fi as-

FOIȚĂ.

NOAPTE.

*Cu vraja pulberii de aur
Străluce-albastru plin de stele
Și atâtea doruri țes cu firea
Duoase gândurile mele.*

*Povestea jalnică se țesă
In graiul gingașelor șoapte
Și-atâtea visuri tănuite
Tresar în liniștea de noapte.*

*Stejarul vechiu se înfioară
De câtă jale ar vreă să spună...
Din lumea dragostei coboară
Sărutul razelor de lună.*

*Înlăcrimată frunza plânge
Atâtea doruri spulberate
S'ndurerăți is trandafirii
De jeleu șoaptelor uitate*

*In murmuratul grai părăd
Gelește-o dragoste urzită
În șoapte blânde și'n săruturi
C'o floare acuma vestejită*

Și tremur picurate'n roață

Înlăcrimate floricele...

Suspină-și dragostea deodată

In suflet dorurile mele.

Simionca.

Octavian Lupescu-Basmin.

REGINA*).

Nu-i venea să-și crează ărechilor. Ceru să i-se repete conținutul și se incredință că luase foarte bine cu auzul. Telegrama sună astfel:

„Regina sosește cu trenul de patru“.

Iscălitura: Ionescu. Adresa: Preotul Costache Damaschin.

— Măi, ce dracu? — se întreabă în gând telegrafistul. Ce să caute Regina în urbea noastră? Și de ce se vestește preotul Costache și nu autoritățile? Da ce, adecă?... Nu se poate!

El arată depeșa dirigintelui care ceru să i-se repete și lui textul telegramii cu pricina. Și când văzu și acesta că nu e nici o eroare de transmisiune, amândoi funcționarii rămaseră câteva clipe îngândurați.

— Mai știi? — zise apoi șeful. Mai știi? Dar cum de n'a venit ordin la poliție?

*) „Ape mari“. C. Sandu-Aldea Minerva. București 1910.

— De! — zise amplotatul.

Apoi întrebă:

— S'o trimit? E urgentă.

Dirigintele se uită la cias. Eră unu.

— Trimite-o! — răspunse el. Trimite-o repede!.. Vasile!

Un factor jerpelit intră.

— Dute cu telegrama asta la preotul Costache. Să-i spui că te-am trimis eu. Știi unde șade?

— Cum nu!

— Fugi! Hai! Te-ai întors? Să nu uiți să-i spui că eu te-am trimis. Auzi?

— Da! Am înțeles!

Factorul pieri într'o clipă, iar dirigintele plecă din oficiu și se urcă în locuința sa. Nevasta lui scutură prin case.

— Ce faci tu? — o întrebă dirigintele. Ce faci?

— Nu vezi? Scutur.

— Lasă dracului scuturătura și gătește-te.

— Da ce? Doar n-o veni Vodă!

— Nu, dar Voduleasa.

— Ce? Glumești?

— Știi bine că nu glumesc niciodată.

— Ba nu zău?!

— Zău! Parol!

— Smarando!... Smarando!... Ia copiii și-i îmbracă frumos! Când vine?

— Cu trenul 15.

— Și tu acum îmi spui?

tuți și neîncrezători. Trebuie să prindem toată ocaziunea, care ne poate duce cu un pas mai înainte.

Noi credem, că alegerile din urmă ne-au deschis mult ochii și multele învățături, ce le-am scos în timpul din urmă, ne vor servi pe viitor de cinosură în luptele noastre politice.

Enciclica despre sf. Carol Boromeu. De câteori se afirmă biserica, și mai ales când se taie unele uscături din biserică și se dau puteri noi ramurilor sănătoase, din trunchiul ei, dușmanii bisericii se infuriază și fac gălăgie, ca să înfrice pe copiii cei fricoși ai bisericii, căci bisericii însaș și fililor ei tari în credință nu-i pot face nimica. Biserica în ființa sa nu poate pierde nimic, căci e zidită pe piatra Hristos, și ea nu se îngrozește de nici o larmă, nici nu-și retractează cele spuse, căci biserica nu e un lucru de târguială și de tractative.

Și e bine, e un mare noroc pentru întreaga omenime, că se găsește cineva în lume, care are curajul să spună adevărul pentru că e adevăr și nu se uită în ochii nimenui, de place lucrul spus ori ba. E un mare noroc pentru întreaga omenime, că se găsește cineva în lume, care spune, că e adevăr adevărul, că e minciună minciuna, și nu mărturisește de adevărate numai lucrurile, cari plac, mai ales celor mai mari, — nici nu desminte adevărul, ce nu convine unor anumite interese. Multe argumente și motive îndreptătesc existența bisericii, a cărei scop e, să fie

„stălp și întărire a adevărului“ (1 Tim. 3, 15.). Ea trebuie să judece lucrurile după adevăr, așa cum sunt, căci spre aceasta are poruncă dela Dumnezeu. „Fie cuvântul vostru așa, așa: nu, nu“ (Mat. 5, 37).

* * *

Dacă biserica nu cunoaște târguiala în lucrurile dumnezeiești, durere, că se găsească între fiii ei unii, cari și pentru mai puțin de un blid de linte se târguiesc asupra drepturilor bisericii. Ca ei să nu fie socotiți de ruginiți, reacționari și mai ales ieziți, se târguiesc, și lasă mult din drepturile bisericii, cari nu sunt ale lor, decât numai întru cât sunt datori să le îngrijească și să le valideze.

Oameni de acestia „moderni“ tractează biserica de un lucru omenesc, ca orice societate, și nu se gândesc la constituțiunea și învățătura ei dumnezească, ce nu poate suferi schimbare. La începutul secolului al XX. au apărut cu dușumul astfel de teologi moderni, ale căror greșeli se găsească adunate în sistem în enciclica „Pascendi dominici gregis“ dată înainte cu doi ani. Primejdia, ce amenință biserica din pricina acestor moderniști, cum îi numește lumea, nu era cunoscută de loc, ori aproape de loc, și rana deși nu era de moarte, dar era foarte mare pe trupul bisericii, și pentru a o vindeca, capul ei a trebuit să iea cuțitul excomunicării. Papa a fost nevoit să taie din trunchiul bisericii mai multe crengi pline de mușchiu lumesc, prin cari nu mai curgea seva sănătoasă.

Principiile modernistilor, să iea din drepturile bisericii, și unele să le

dea statelor, ca să fie pace, sunt principii vechi, din secolul al XVI., cari ne reamintesc principiul reformatoilor: cuius regio, illius religio. Papa în mai multe rânduri a cercat să abată dela calea greșită pe acești moderniști, și tot mai sunt încă mulți rătăciți. Acum de curând a publicat enciclica despre sfântul Carol Boromeu, care e pildă de activitate bisericască, și de reformă în biserică, deci acesta trebuie luat ca pildă.

Enciclica aceasta nu place puternicilor zilei, e lucru foarte natural, și ei ar fi dat dovadă de cea mai crasă ignoranță, de nu „înfierau“ prin organele lor acest paș „nesocotit“, doar enciclica lovește în scumpii lor teologi, cari mână apa bisericii pe moara lor. Că ea a stârnit mai mare nemulțumire la protestanți, e foarte logic, căci părinții confesiunilor lor, un fel de înaintași ai modernistilor, sunt tractați cât se poate mai adevărat, ca oameni, cari n-au avut de gând să îndrepteze moravurile, ci să știrbească credința și să introducă o disciplină cât se poate mai laxă. Agitația ce s-a pornit în cercurile protestante a mai fost înveninată și prin împrejurarea, că mai multe părți din enciclică au fost rău traduse, și în loc de moderniști erau arătați reformații de astăzi ca cei aspru judecați de Papa.

În urma agitațiilor, de cari erau pline parlamentele, stradele și gazetele ambasadorul german de pe lângă Vatican a intervenit la Curia romană. Aceasta la 13 Iunie c. a dat o notă ambasadorului german, în care spune, că agitațiile s-au produs, pentru că n-a fost înțeles scopul enciclicii. Papa s-a întristat, când au auzit de mișcările din

— Acum aflai și eu. Vezi nu spune servitoarei.

— Aș! Ce-s copilă? Da primarul știe?

— Nu!

— A! Ce bine-mi pare! Să nu-i spui! Să se pomenească odată cu Regina în gară... Da ce o fi având Regina cu popa Costache?

— Cine știe?... Și atâta taină! Mă duc. Fii gata! La oarele trei viu să te iau. Pregătește-mi fracul, clacul, ghetele de lac și mânușile.

— Dirigintele se coborî în oficiu unde surprinse pe un amplotat stând de vorbă cu un tânăr la ghișeu de scrisori recomandate.

— Ce faci acolo, domnule Tănăsescu? — tună vocea dirigintelui care se teme de indiscrețiunea slujbașilor.

— Vorbeam cu un prietin! — răspunse amplotatul, roșu la față, închizând ferestruica.

— Ori i-ai spus ceva?

— Aș! Doamne ferește! Ce-'s nebun?

Ușa se deschise repede și primarul intră foarte turburat.

— A! Domnul primar al nostru! — zise dirigintele, cu un surâs prefăcut. Da ce vânt?

— Domnule diriginte, dragă domnule diriginte, adevărat?

— Ce?

— Adevărat că vine Regina, frate?

— Cine ți-a spus?

— Toată lumea. Toată lumea știe.

Numai eu nu știu nimic. Se poate? Mie nu mi-s-a comunicat nimic dela centru.

— Nu se poate, domnule primar! Nu se poate! — răspunse dirigintele. Vre-o minciună.

— Dar telegrama preotului?

— Ce telegramă? — întrebă dirigintele turburat.

— N'a venit preotului Costache o telegramă acum?

— Eu nu știu nimic. Ți-a spus popa ceva?

— Da de unde? Ce m'am rugat de el! N'a vrut să-mi spuie. Ce mă fac? Gara neîmpodobită. Discursul nepreparat. Ce mă fac?...

— Polițaiul nu știe nimic? El a fost alaltăeri la București.

— Nu l-am găsit. Bag seama că se ascunde... Va să zică: vine?

— Nu știu nimic! — răspunse dirigintele cu un zâmbet tainic.

— Da! Înțeleg. Incognito! — zise primarul și plecă foarte desnădăjduit.

Pe ulițele orașelului cetățenii adunați pâlcuri-pâlcuri desbăteau cu aprindere. Deodată dintr'unul din acele pâlcuri răsări polițaiul orașelului, roșu la față și năcăjit

Dând cu ochii de primar, îl întrebă:

— Ai fost la telegraf? Ți-a spus și D-tale? A umplut târgu?

— Nu mi-a spus nimic! — îngână primarul.

— M'a nenorocit! M'a mâncat fript! — să văetă polițaiul cătră cetățenii și făcând aluzie la dirigintele oficiului telegrafic. Mi-am pierdut pâinea!... Eu știam de când am fost la București de călătoria Suveranei dar n'am suflat o vorbă, căci așa era ordinul: cel mai strict incognito. Nici o primire oficială. Nici un discurs. Nimic. Și uite acum, toată lumea știe, toată lumea se duce la gară.

Cetățenii se mirau. Strașnic om polițaiul Caragață! Să știe el de trei zile și să nu spuie nimic!... Așa trebuie!

Dar în orașel ce zarvă! Câte cucoane nu plâneau, că nu aveau toalete frumoase! Copii de câte opt—zece ani fugeau pe la prăvălii. Trebuiau atâtea: butoni, panglicuțe, benzină pentru spălat mânuși ace, flori, pudră.

Bietul primar nu mai ajungea: ghirlande și stegulețe pentru împodobit gara discursul, și câte alte năcazuri cari răsăreau, ca din pământ.

Ceasul: patru fără un sfert. Peronul geme de lume. Polițaiul îmbrăcat în mare ținută, se plimbă de-alungul peronului, foarte agitat. Primarul spune în gând discursul. Câte un copil de țâță scâncește. Și în liniștea mare ce domnește, se aude șășăitul mamei ce vrea să-l potolească. Toate privirile urmăresc pe popa Costache. Acesta e foarte liniștit și stă mai la o parte.

Germania, căci Lui nu i-a trecut prin minte să-i supere pe acatolicii de acolo față de cari are simpatii sincere.

Această declarație o socotesc gazetele, ca o capitulație a Papii și fel de fel de insulte îi adresează, că acum s'a isprăvit cu „infalibilitatea“, că o astfel de retractație nu mai cunoaște istoria în viața Papilor.

Când spui cuiva, că nu te-a înțeles, deci n-a avut de ce să supere pe tine, și-ți pare rău, că s'a supărat, doar tu ai simpatii față de el, însemnează, că ai capitulat. Bravos logic!

Nu e nici o retractație faptul, că enciclica nu va fi tipărită în cercularele episcopilor germani, căci ea e adresată episcopilor, cari toți o au deja. Câte enciclice ies dela Roma, și nu se publică în toate cercularele episcopescii!

* * *

N-a capitulat biserica, și ru va capitula, căci ea e stâlpul și întărirea adevărului. Ce e capul bisericii, să fie toți oamenii bisericii, și atunci în luptele grele, ce le suportă biserica noastră pentru existența sa izbânda va veni mai curând și mai sigură. În nici o societate nu se câștigă drepturi de seamă numai prin cei de sus, ci mai ales prin hărnicia și bravura ostașilor inferiori!

Pentru fondul cultural al Arhidiecezei greco-catolice.

Sărmanul popor român, nu scapă bine de un năcaz și dă de altul!

Cam doi ani înainte de aceasta l-a ajuns primejdia, de a-și pierde școlile confesionale. La auzul acestei vești triste su-

Când și când câte un cetățean se apleacă spre urechea unui vecin și-i spune misterios:

— Știi? Eu știam de acum trei zile că vine Regina.

Iar celalalt face, șiret, cu ochiul ca și când ar vrea să dea a se înțelege că și el știa.

În sfârșit se aude fluieratul mașinei. Polițaiul se uită la un grup de cetățeni și le șoptește;

— Nu uitați! Ura!

Cetățenii fac semn din capete că n'au să uite și mai în același timp văzduhul răsună de strigăte de ura. Trenul se oprise în gară. O tăcere grea se lăsă în coprinsul gării. Fie-care așteptă să vază pe Regina. Câte unul se înalță în vârful picioarelor și zicea:

— Uite-o!

Dar când cei de lângă el se căsneau și ei să o vadă, cel dintâi se grăbea a adăoga:

— N-o mai văd nici eu acum.

Pasagerii se uitau mirați la această strânsură de lume pe peron și unul întrebă:

— Da cei aici? Vre-o nuntă?

Dar nimeni nu-i răspundea.

Primarul se ștergea de sudoare pe frunte și nu slăbia din ochi pe polițaiul. Acesta însă, foarte galben, urmărea pe preotul Costache care fusese aruncat de gloată în dreptul vagoanelor de clasa III.

fletul lui amărât de multele năcazuri, prin cari a trebuit să treacă dealungul veacurilor sângeră de o rană nouă, carea tăia adânc și fără milă în inima lui simțitoare. Dar firea lui răbdurie nu-l lăsă să despereze de tot, ci aducându-i aminte de o Ființă supremă, carea vede toate celea ce se petrec între oameni, îi dă putere nouă, nou curaj, ca să scape și de primejdia aceasta. Astfel la glasul părintesc al celor ce-i voiesc binele sări într'ajutorul școlilor, dându care cât putu și cât a fost în stare. Și dă bietul popor, cât îi lăsau puterile. Ba când o rază cerească, îi însenină fața pârlită de arșița soarelui și pierită de gândurile traiului greu, își uită pe un moment năcazurile multe, ce-i apăsau greu umerii și punându-se cu trup cu suflet pe lucru, în scurt timp adună o sumă însemnată pe seama școlilor. Iată însă, că raza aceea de lumină a fost numai o arătare deșartă, numai o vedenie, carea apără fără de veste, pentruca să dispară iarăși fără să lase ceva îmbunătățire pe urma ei și fără să aducă ceva mângâiere sufletului său îndurerat. Din contră înaintea lui privind în viitorul de aur, ce i-se desfășură înaintea ochilor sufletești, când văzū, că toate silințele și eforturile lui spre lumină și deșteptare sunt împedecate de spiritul întunerecului, un moment i-se zăpăci. Dupăce-și reveni însă și zări din nou și cu o mai mare limpezime strălucirea fără seamă a culturii și libertății minții lui se oțali mai tare la vederea piedecilor, ce i-se puseră în cale și își jură, că nu va încetă să deie la o parte piedecile acestea, pentruca să se adape la izvorul necesat și dătător de putere al culturii și lucrării libere. Inima lui căpăta arme nouă, cu cari să lucre întru îmbunătățirea sortii lui. Asupririle îngrozitoare, ce i-le-au adus asupra capului său dușmanii luminii i-au deschis ochii să privească cu o mai mare

Un băiat se coboră dintr'un vagon de a III și dete preotului o cutioară.

— Aici e? — întrebă popa.

— Da, răspuse băiatul și pieri.

În acest timp un alt tren intră în gară și trenul — cu care trebuia să vie Regina plecă.

Primarul, polițaiul și notabilitățile „urbei“ aceleia intrară parcă în pământ. Iar lumea începu a se imprăști, foarte năcăjită că nu venise Regina.

Numai popa Costache se întorcea liniștit dela gară, liniștit și mulțumit că prietinel său Ionescu se ținuse de cuvânt și-i trimise regina de care avea nevoie pentru albinele sale. Și multă vreme au făcut haz, el și cu șeful gării, de această întâmplare.

Fericirea e asemenea cu cristalul, care se sfărâmă când strălucește mai mult.

*

Cine caută pacea, să ceară a fi surd orb și mut.

*

Treci pe lângă bogat atingându-l, iar pe lângă sărac ocolindu-l.

*

Cine întreabă, trece muntele, cine nu, rămâne în drum.

îndrăzneală în viitorul măreț, spre care țin-tește de veacuri.

Acum află grosul națiunii române, că omul pe pământ n'are numai datorința să poarte poveri grele și sarcini apăsătoare, ci pe lângă acestea mai are drept și la unele ajutoare, unele mijloace, cu cari să poată duce sarcinile acestea, cu ajutorul cărora să se poată scula din genunchi cu povara în spate și să poată câștiga mai ușor mijloacele de traiu pentru toți. La cunoașterea acestor lucruri l'a dus școala cu organele ei. Poporul a văzut pierderea mare ce ar îndura-o prin lipsirea de cel mai însămnat mijloc de deșteptare și luminare și anume la școală. Și tocmai de aceea și-a pus în gând să lupte cu totdeadinsul pentru scăparea ei din ghiarale morții. Școala povestă Românului despre vitejia, dreptatea și înțelepciunea strămoșilor lui și deșteptă în el aceleași simțăminte nobile de cari au fost stăpâniți pururea vitejii Români.

Pentru aceea fiecărui Român adevărat îi zace la inimă gândul acela, că decât să se despartă de singurele tovarășe bune, de biserică și de școală mai bine își varsă sângele pentru ele. Acest cuget, acest gând stăpânește pe fiecare Român, carele a văzut că nu te poți crede ori și cui, ci numai aceluia, care îți voiește binele.

Dovadă despre acestea simțăminte de deșteptare și ținere morțișă la singurele comoare scumpe, la biserică și școală, ce ne-au mai rămas în timpul acesta de grea cumpănă ne sunt locuitorii din Sânger. Acești economi harnici auzind de primejdia, în care se află școlile au sărit bogat și sărac într'ajutorul lor și a dat fiecare după putințele lui. S'a întâmplat, că un muncitor din comuna amintită ce lucră la o curte auzind numai dela un altul în ce strămoare se află școala a zis cătră acela, că el îndată ce-și va căpăta plata, constătătoare din 2 coronuțe o va și da pentru scăparea școlilor.

Iată deci ce simțăminte bune stăpânesc acum sufletul bietului popor român, Un mic indemn, o mică incurajare trebuie suflată în inima țaranului român din partea conducătorilor lui și acela nu va lăsa școala pradă dușmanilor neîmpăcați ai deșteptării și înaintării noastre.

Pe lucru deci cei ce doriți luminarea și îmbunătățirea sortii poporului nostru român și-l indemnăți să ne deie ajutor, pentru-ca să ne mântuim de primejdie limba dulce românească, ce se cultivă numai în școlile confesionale. Fiți paznici trezi ai națiunii române.

Bravii Români din Sânger cari au dat la fondul cultural sunt aceștia: Luca Luca, Deteșan Simion, Deteșan Teofil, Deteșan Nicolae, Anuța Deteșan câte 1 cor.; Mitru Dâmbean 80 fileri; Zacharie Moldovan, Nicolae Turdean, Ioan Moldovan și Onisiu Boța câte 40 fileri; Pavel Moldovan și Ulican Gherman câte 50 fil.; Marina Vențel 20 fil.; Gheorghe Gherman 1 cor. 50 fil.; Filimon Cormuș 2 cor. 16 fil.; dela mai mulți 2 cor. 44 fil. Au mai dat: Craifălean Toader 20 fil. și Vasile Greu 60 fil., amândoi din Săcalul-de câmpie.

Leonte Oprișiu.

Cătră iubiții noștri cetitori!

Din darul lui Dumnezeu, am intrat în anul al XX-lea. De obicei o foaie care a ajuns această vârstă, trebuie să fie și cetită și bine sprijinită.

N'am putea spune că scrisorile noastre, nu se bagă în seamă și că cetitorii nu urmăresc cu destul interes cele ce publicăm. Avem atâtea dovezi de aderință și atâtea scrisori de îmbărbătare.

Dar nu de acestea ne trebuie nouă. Noi am dori să n'avem nici o datorie și nici un datornic. Năcăzul e, că avem de amândouă. Și dacă ne bucurăm și noi azi când scriem în fruntea foii anul al XX-lea ne doare, că nu putem face nici un pas înainte.

Ni se cere să apărem de mai multe ori, unui cer să apărem zilnic, să reducem prețul de abonament, să dăm suplimente de predică, să dăm o mai mare dezvoltare părții literare, și multe altele. Toate le-am face bucuroși, dacă mai ales n'am vedea registrele administrațiunii pline cu restanții de zeci de mii.

De aceea să ni-se îngăduie o vorbă sinceră la începutul trimestrului al doilea din acest an. Toți ceice ne iubesc și doresc progresul nostru să-și achite restanțiile și plătească abonamentul înainte, iar aceia, cărora foaia noastră li spre greutate trimitem înapoi. În chipul acestu ni-ar face un bun serviciu și unii și ceilalți. Și frații preoți, cărora mai ales le adresăm aceste șire, au ajuns în situația de a putea să ne ajute.

Și noi o și cerem și o și așteptăm.

Noutăți.

Din Arhidieceză. La parohia vacantă Bagin în districtul protopopesc al Arieșului se escrie concurs cu terminul de 15 Iulie 1910 inclusive. Venitul congrual este computat în 200 cor. 14 fil. — La parohia Boarta în districtul protopopesc al Sibiiului se escrie concurs cu terminul de 25 Iulie 1910 incl. Venitul congrual este computat în 232 cor. 40 fil. — Pentru parohia Buciumșasa din protopopiatul Roșiei-de-munte, carea stă sub înaltul patronat erarial regesc se deschide concurs cu terminul de 15 Iulie a. c. st. n. Venitele parohiale după conscrierea congruală sunt stabilite în suma de 1148 cor. 36 fil., în care sumă se cuprinde și subsidiul anual personal de 400 cor. asemnat din cassa statului, care însă e sistat și nu se mai solvește. — Pentru completarea stațiunii a II-a de învățător la școala din parohia gr.-cat Buciumi în districtul protopopesc al Almașului, se publică concurs nou cu terminul de 15 Iulie 1910. — La completarea stațiunii cantor-docentale din parohia gr.-cat. Pălătea în districtul protopopesc al Cătinei se escrie concurs cu terminul de 10 Iulie 1910.

Din dieceza de Orade. Terminul concursului îndatnat pentru complinirea fundațiilor vacante și destinate pentru Clerul tiner, pentru Seminarul domestic și pentru Internatul „Pavelian” din Beiuș s'a fixat pe ziua de 4 Iulie 1910 st. n. Suplicele pentru primire vor fi de a se susterne la Ordina-

riatul episcopesc până la 3 Iulie a. c. inclusiv. Recurenții la sf. Teologie au să se prezentez aici în persoană și cătră recurs să adnecteze cartea de botez și testimoniul de maturitate. Recurenții la cele două institute nu este de lipsă să se prezenteze în persoană, ei este de ajuns, dacă cătră suplica înzăstrată cu testimoniul școlastic din urmă și cu cartea de botez, vor acude și un atestat medical, că sunt revaccinați și din privința sănătății apți pentru institut. Acei tineri însă, cari se vor prezenta în persoană vor fi supuși aici vizității medicale. Taxele de întreținere în aceste două institute sunt socotite în 300 cor. și 70 coroane pentru uniformă, de fiecare elev. Prin urmare acei elevi, cari vor fi primiți în fundațiunii familiare de acelea, a căror provenie n'ar atinge sumele de mai sus, vor avea să solvească restul din al lor. Recursurile tinerilor pe clasele I ori V. gimn., dacă vor recurge pentru a fi primiți în Seminarul domestic, amăsurat împrejurărilor locale, numai așa se vor lua în considerare, dacă vor documenta că la gimnaziul din loc sunt prenotați pe clasele respective, fără ca prenotarea aceasta se involve garantarea primirii lor în Seminar. La preparandia diecezană în anul școlastic următor 1910—1911 vor funcționa cursurile I și III, în urmare numai pe aceste două cursuri se vor primi elevi. Recursurile elevelor spre a fi primite în Internatul „Pavelian” de fete din Beiuș împreunat cu școala civilă vor fi de a se înainta la Ordinariat până în 1 Aug. 1910.

Curs de 8 zile. Înaltul Ministeriu r. u. de agricultură cu ordinațiunea sa de dat 18 Aprilie a. c. Nr. 36430 a decis, ca spre scopul însușirii modului de a aduna și a valoră plantele medicale, cari cresc sălbatice, să deschidă un curs de 8 zile pentru preoți și învățători. Cursul sub conducerea indivizilor de specialitate, se va ține la academia de agricultură r. u. din Cluj dela 31 Iulie până în 6 August a. c. Pe participanți îi suscepe Excelența Sa Domnul Ministru de agricultură și se vor împărtăși de locuință gratuită în academia de agricultură și se vor bucură de persoană de un relut de 64 cor. sub titlul de diurn și spese de drum. Jumătatea relutului li-se va asemnă la începutul cursului, iar cealaltă jumătate după terminarea cu succes al aceluia.

La curs se vor primi preoți și docenți din provincie cu totul 20 inși. Vor fi preferiți aceia, cari funcționează pe teritorul expositurilor ministeriale (hegyvidéki, felvidéki vagy erdélyrészi), pe cari li va recomanda una dintre cele trei expozituri ministeriale. După aceștia se vor preferi aceia, cari s'au ocupat deja cu producerea și adunarea plantelor medicale. Aceia, cari doresc să iee parte la acest curs, recursurile lor adresate cătră Excelența Sa Domnul Ministru de agricultură să le străpună direcțiunii academiei din Cluj ori la una dintre expositurile ministeriale numite mai sus până în 30 Iunie 1910. După completarea numărului fixat cu concesiune ministerială deosebită, vor mai putea eventual participa la acest curs și de aceia, cari nu reflectează la ajutor.

Știri școlare. Examenele în protopopiatul Torontalului s'au ținut sub presiul dlui protopop George Muntean, iar comisari ai reuniunii învățătorilor de Lugoj Cornel Deciu învățător în Sânmiclăușul-mare în zilele 5, 6, 7, Iunie. În Sânmiclăușul-mare re-

sultatul slab L. română neglijată cu totul. Învățătorul s'a mândrit în fața publicului că fiind în Ungaria limba de întrebări este limba magiară. În Comloșul-mare, Esamen foarte bun. Învățător Valer Besu. În Igrăș, Esamen bun. Învățătoare Elena Sântion. În Cianadul-sărbesc, Esamen bun. Învățător Romul Luțai. În 7 Iunie s'a ținut conferință cu învățătorii tractului sub presiul dlui protopop George Muntean din Comloșul-mare.

Băile Buziaș merită cu drept cuvânt numele de „Nauheim Ungarn”, căci are cea mai romantică poziție între băile din patrie, și deși abia de 12 ani se tratează și vindecă morburile de inimă, totuși multe sute de vindecați binecuvântă efectul vindecător al izvoarelor acestor băi. Băile Buziaș sunt deja recunoscute în toată lumea, ca băi de primul rang pentru vindecarea morburilor de inimă, de aceea cercetarea lor crește din an în an, cu atât mai vârtos că proprietarul băilor I. Muschong, pururea gata de sacrificiu, cu neobosită diligență se silește ca Băile Buziaș — cari oferesc bolnavilor cel mai delicat confort și distracție, pe lângă prețuri moderate — să le ridice în primul șir a băilor de cură din continent, făcându-le băi de lumea mare.

Necrolog. † Alexandru Dobrescu fost protopop gr.-cat. al tractului Sebeș, a repausat la Deva, în al 69-lea an al vieții și al 40-lea al preoției în 14 Iunie st. n. fiind împărtășit cu sfințele taine ale moribunților.

— † Ioan Isaia Tordai, ieromonah basilitan, adm. paroh. gr.-cat. în Ofenbaia, a repausat după un morb greu la 18 Iunie 1910 în anul al 70-lea al etății și al 41-lea al preoției.

— † Ioan Christian, locuitor în Blaj, după un morb îndelungat și greu, împărtășit cu ss. Sacramente ale moribunților Duminecă în 12 Iunie a. c. și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în anul al 55-lea al etății și al 28-lea al fericitei sale căsătorii.

— † Antonia Ciceronescu văd. Lazar Jernea a repausat la 9 Iunie n. în anul 53-lea al vieții, după un morb îndelungat provăzut fiind cu Ss. sacramente ale muribunților.

Odihnească în pace!

AGENT

destoinic se caută pentru vânzarea unui articlu în general întrebuințat în gospodărie. Oferenților, cari dispun și de cauție, li-se încredințează și încassările. Ofertele provăzute cu devisa „P. M.” Administrația foii le speadează la locul destinat. (41) 2—5

Muschong. Băile Buziaș Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ.

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

40

Acestor duşmani de moarte ai românismului e a se atribui și *acea neunire*, care a venit să înlocuiască „unitatea de lege, prin care înainte ne simțisem a fi un singur popor“, și nu Sfintei Uniri, ceea ce „ortodoxii“ afirmă, dar nu motivează (Vezi Iorga: Sate și preoți p. 191). Doar la 1700 toți Românii ardeleni se uniră cu Roma, precum lămurit apare și din următoarele: P. Maior ne spune că străinul Martinus Sentivani în a sa „Dissertație hronologico—polemică pentru începutul neunirii grecești“ zice referitor la Sf. Unire, că „Românii în Ardeal, cu arhiepiscopul său și cu tot clerul au primit această unire cu biserica Romei (V. P. Maior: Inst. bis. rom. pp. 86 u.) Dr. Bunea cel, mai conștient și recunoscut istoric pragmatic în materia aceasta, confirmă teza aceasta (V. Chestiuni din dreptul și ist. bis. Blaj, 1893. II. p. 97.), — și zice, că după 1700 „în decurs de mai multe decenii nu se află în Transilvania nici o biserică neunită constituită în forma sa (V. Chestiuni. . . . II. p. 307).

Sau, ca să dăm cuvânt celui mai simplist de pragmatic cronicar unguresc, membru al Academiei magiare: „Deoarece o parte a Românilor, a trecut după 1744 la legea gr. orientală (înțeleg iubiiții noștri frați neuniți — cu legea lor străbună?!), iar altfel nu puteau fi liniștiți(!), guvernul a declarat legea gr. orientală în 1758 de lege tolerată“ (Dr. Karácsonyi: Magyarország Egyháztört. Nagyvárad 1906 p. 229).

Astfel, parte spre încetarea revoluțiilor inscenate în prostime de către niște călugări schismatici destrăbalații, parte — și asta mai ales — la stăruința astuților sârbi privilegiați, s'a asignat pentru cei resvrățiți în Brașov la 1761 o episcopie gr.-or., provisoric independentă, — despre care independență însă vom vedea momentan.

Accentuăm deci din nou, că pe Români nu Sf. Unire i-a vrăjmășit, ci uneltirile calvinilor, și mai ales ale sârbilor, căci aceștia — începând de loc din 1716 cu Bănatul, apoi dela 1728 cu Bihorul — au desbărat mai întâi o parte a Românilor de sub mitropolitul unit din Alba-Iulia, supunându-i episcopii gr.-orientale din Arad (Dr. Karácsonyi o. c. p. 347) a Sârbilor, sub a căror jurisdicție despotică au gemut Românii desuniți — cu mici intervaluri — până la 1864, când providențialul lor Șaguna — unica lor figură colosală, fără îndoială: isteț diplomat nu însă nesmintit Român intransigent, între orice împrejurări, ceea-ce noi pricepem — într-o norocoasă clipă, bine aleasă și folosită, i-a scos la lumină și li-a asigurat după 4 ani și: „Autonomie“, nu chiar în înțelesul și duhul canoanelor orientale, pe cari nenumăratele lui grijuri nu i-au mai îngăduit vreme, să le consulte și să mediteze asupra lor îndestul (Dr. Al. Grama: Instit. Cal. . . pp. 59 uu, 102 uu.).

Așa s'a putut întâmpla apoi, că a strecurat în această Autonomie și „scaunele

protopopești“ (Dr. Karácsonyi o. c. p. 348), despre cari dreptul oriental genuin nu știe nimic.

Biserica neunită din Ardeal — comparându-se cu cea din Rusia, ori cu cea din Regat, sau cu oricare altă biserică sororă neunită — ar trebui, nu să cărtească, ci să vadă și să recunoască, cât folos a avut și are ea până azi din emularea și atingerea ei nemijlocită cu biserica unită (Dr. Aug. Bunea: Vechile Episcopii p. 152).

Dacă alți vrășmași ne-au desbărat deolaltă, iar vremea a concretizat mereu închipuirile zăgaze despărțitoare, — și atunci ar trebui să fie în noi mai multă simpatie nefățărită pentru viitorul nostru comun ca popor unitar („Unirea“ XIX. 1909 p. 169). și mai multă putere sufletească, decât a văzut până acum lumea străină dela noi, când chiar și fiorul nimicirii numai târziu — în clipele de pe urmă — ca d. p. în 3/15 Maiu 1848, e în stare să ne apropie cu încredere de pragul celui alt.

Celor ce, nu vor să admită, că întreaga regenerare a bisericii românești din Ardeal e a se mulțumi simplu și numai sfintei Uniri cu Roma, n-au decât să privească mai deaproape vieța religioasă a tuturor bisericilor schismatice — fără cea mai mică excepțiune; — le vor afla vegetând fără duh și putere de a călăuzi după vrednicie sufletele, ori de a produce urme de vieță amăsurat extinderii lor.

În Rusia „Sfântul Tar“ își ocărmuește împărăția și biserica după plac; — aci deci nici vorbă nu poate fi despre o ierarhie formală ori despre influința bisericii, cași într'alte locuri. După cum o vădesc faptele: întregul ei rol se mântuie într'o goală formalitate. Că apoi din acest impas cine o va scoate, cum și când, rămăne taina viitorului.

În Sârbia, Bulgaria și Macedonia biserica ortodoxă e cel mai puternic factor de desnaționalizare a Românilor (Dr. Bunea: Chestiuni diu drept. și ist. bis. p. 325).

În Bucovina și acel bagatel, cât și unde se face mai nou, e a se ascrie nu bisericii neunite, ci acelor factori ortodoxi, cari pricepând influința binefăcătoare a principiilor de vieță religioasă, propovăduite de credința vie a Romei, — nu fug de ele ca de o mogândeată „papistă“, ci le consideră și apreciază mai deaproape.

Influința bisericii „ortodoxe“ apoi în România, cu deosebire azi, e: de trei ori nulă. Preoțimea ei n'are nici cea mai mică vază. Pe om nici nu-l mai surprinde prea tare când cetește cazuri, că d. p. popa cutare ce sacrilegii comite; ori, că cutare popă cântă noaptea prin crișme aliluia cu metrese în brațe șcl. . . Vlădicii trag din greu în hamurile politice consumătoare și se dejosesc până acolo, încât un episcop, ca cel de azi din Roman, e silit să arunce, în plin sinod, afurisenie asupra colegilor-vlădici dimpreună cu mitropolitul-primat, și a provoca astfel scandal și consternație, de se crucește lumea și țara.

Sunt oare aste stări normale? Stări, cari să confirme puterea de vieță a bisericii schismatice și preste tot dreptul ei de ațimeii „ortodoxe“ din Ardeal.

sugrumă în cleștele sale viitorul unui neam viguros ca: Românii?

Pe când umblam, acum patru ani, și încă cu un prilej mai apropiat, în România, am rămas formal deprimat, — și un vag simțământ nu într'atăta de compătimire, cât mai mult de rușine mă cutropise — în calitatea-mi de cleric român — când băgam în seamă, cât sunt de desconsiderați preoții români din regat!

Despre apatia acestei ignorante tagme de apostoli a pomenit, între mulți alții, nu de mult și un idealist cleric ortodox și scriitor din Ardeal, care, cercetând vara trecută cursurile Dlui Iorga din Văleni — nu se poate în destul miră, cum de acești preoți nu râvnesc deloc spre cultură (V. M. Gașpar: „Cursurile dela Vălenii-de-Munte“ în „Progresul“ 1909 nr. 40).

Date fiind împrejurările aste penibile apoi, nu e mirare, dacă ministrii și deputații Camerei și a Senatului din România: și cu prilejul debaterii legii pentru clerul de mir, au vorbit cu atâta dispreț despre biserica „autochefală“ din regat (V. Dr. Al. Grama: Chestiuni din dreptul și ist. bis. rom. un. I. pag. 261). Ori mai iată și un alt caz despre vitalitatea bisericii din regat: în vremea mai nouă: anabapțiștii din România într'atăta se înmulțiseră — cucerind, firește, din biserica neunită, — încât statul trebuia să pășească întru apărarea „ortodoxismului“ de astă plagă nechemată (V. „Drapelul“ 1909 nr. 83), — după ce biserica ortodoxă e impotentă.

În mijlocul astorfel de mizerii ne pare apoi lucru foarte firesc că d. e. azi „ortodoxia“ din România se sparge și sucumbă văzând cu ochii.

Cea mai splendidă dovadă, în astă privință, o dau însăși alarmele, pe cari le ridică bărbații ortodoxi de acolo.

Înțelegem, nu-i vorbă, preabine tânguirea Dlui N. Dobrescu asupra spargerii ortodoxiei din regat în urma cuceririlor credinței romane, — ba chiar și apreciem, întru cât se poate, pe bărbatul convingerilor în acest rar „umil dascăl la școala de teologie ortodoxă“ (V. „Revista Teologică III. Sibiu 1909 p. 485 uu.): în acelaș timp însă pe de altă parte absolut nu pricepem, cum de Dsa ca unul dintre cei mai pătrunzători teologi de acolo: nu pune degetul pe rana proprie a ortodoxismului, spre a arăta: nu propaganda străină, ci: neputința bisericii neunite de a rezistă ruginei timpului și totala ei atrofie, care o împiedecă de a-și ocupa locul cu demnitatea recerută în mijlocul vremurilor pretențioase, ce ne agită azi.

Despre literatura bisericească încă n'avem ce vorbi între acești preoți paraponisiți.

Mizerabilele condiții de traiu, în cari își tângesc zilele, nu le dă nici un imbold spre idealism. Cum s'ar și îmbulzi cineva după știință, când în dos îi cobește miseria?

Ministrul Cultelor se vede nevoit a încredința cu scrierea „Istoriei bisericești“, pe un mirean — față de care, altcum, toată cinstea și respectul. Scurt și cuprinzător: Preoțimea neunită din regat e cel puțin cu vre-o sută de ani rămasa și îndărătul preoțimeii „ortodoxe“ din Ardeal.

Dacă însă și sunt „ortodoxi“ din Ardeal — ca pregătire, (deși încă prea slabă față de lipsurile vremii) — nișel superiori celor din regat, apoi n'au întârziat a li-se asemăna aceluiași într'altă privință.

Toată onoarea mândrelor excepțiuni; — dar nu ne putem suprima indignarea frățească, când știm, că d. p. azi nici nu-s prea rare cazurile, că unii-alții dintre sucresțințele clericale ba chiar și dintre slujitorii sfințiți ai altarelor românești ortodoxe din Ardeal — oribil — urmează principiile dragostei libere (Freie Liebe u. Herrenmoral!) scl. . .

Dacă am stă să măsurăm cu o cumpană absolută: și astfel să facem balastul moral și științific al acestei preoții, zău că puțină mângâiere am avea de înregistrat!

Azi dacă nu erau inarticulați, pe lângă celelalte vre-o 7 religii, și primitivii baptiști în Ungaria (1895 art. XLIII), — poate chiar ortodoxii, frații noștri, erau între cei mai rămași de lume în astă țară.

Ei se îndestulesc și cu mai puțină zolie în ale teologiei. — Un harnic și prevăzător bărbat mai tânăr din clerul lor a făcut, nu de mult, propunere concretă, ca, în vederea trebuințelor vremii, să se introducă și la dânsii cursul academic de patru ani în teologie; — dar propunerea a rămas numai propunere. La facultatea teologică a universității din Budapesta e vorba să se introducă începând poate chiar cu anul viitor, cursul de cinci ani; — ei da, — pricepem: aceia nu sunt Români. Un popă românesc n-are să se facă doar dobă de carte, căci la un atare cas nu l-ar mai putea îndruma și umili toți trași—împinși scăpătați; pentru cari încă azi vorbele: *preot, taină, biserică, boltă, altar clopot, patraștr, cuminecătură scl.* sunt cel mult: excelente flori de stil, pentru de-a exploata astfel prestigiul suprafiresc al acestor cuvinte și de a seceră deci mai ușor lauri pe seama vanității lor grețoase.

Pricepem noi aste toate prea-prea!

Dar să trecem. — Că doar biserica ortodoxă din Ardeal ar menagea apoi în sinul Autonomiei sale ici-colea și interese românești, — nu contestăm că acest merit nu revine în primul rând bisericii ortodoxe ca-și unei vrednice călăuze dumnezeiești, ci acelor bărbați neînfrânți, cari — fie aparținând ori-cărui fel de religie — totdeauna ar fi la culmea chemării lor ca forțe de caracter, fără a da greș în cele naționale.

Biserica ortodoxă ar trebui să ne producă realități emanate din curat meritul său; să ne arete, ce a produs cu talanții căpătați; cum a vestit și vestește Cuvântul Evangheliei; cum a păstrat și păstrează prestigiul tainelor mântuitoare; și cum a influențat și influențează spre bine sufletul și viața și mintea acelor credincioși, cari li dau ființa în fața lumii?

În astă epocă a regenerării pe toate tărâmurile am dori să vedem și în sinul ei: proaspete ramuri verzi cu flori trandafirii și boboci, cari să pocnească de sfânta taină a vieții sub năvala razelor harului dumnezeiesc; am dori să vedem dovezi: de muncă și de pricepere și astfel: de drept public la existență!

Doar aste trebuie să constituiască programul de viață conștientă a oricărei comunități bisericăști în vremurile noastre înaintate, când tot ce a fost vechiu se olătește și sguđuie din temelii sub presiunea

ideilor moderne, cari clocotesc azi atât de înfiorător în matca veninoasă a vieții noastre sociale.

Să nu uităm — zise o cuminte voce îngrijorată, mai zilele trecute, în adunarea generală a profesorilor de religie cat. din Ungaria — *că azi scriem deja anul 1910 după Hristos.*

Azi (și aci sună din greu și „uniților“!) trăim mult mai alte vremuri, decât și numai cu o sută de ani mai înainte.

În noianul de hule răspândite: nu mai impun icoanele și turnurile bisericilor noastre de sine, ci trebuie impuse cu puternice aparate de cunoștințe; — nici talarul preușesc împreună cu o mutră fără modestie, ba uneori chiar îngâmfată, pretențioasă, impetuoasă și astfel nesuferită a multora: nu mai stoarce respect nici cel puțin pentru însaș biserica, necum pentru vre-un apostol uitat de sine.

Harul preoției, singur, în toiul materialismului de azi, — nu mai răzbește după cuvenință; se recere braț muncitor, pe orice tărâm, dar muncitor.

Nelucrarea și comoditățile indiferente se prigonesc, cu tot dreptul, în tot locul! E parola noastră de onoare: să desmintim insinuările proaste și răutăcioase ale aceluia, cari în copilăria lor ar fi în stare doar să și joare pe părerea că: preoția ar fi cea mai rentabilă sinecură! Drept aceea nu pregetăm cu accentul că: *Fiecare plătește*, între împrejurări normale, numai cât produce.

Nu oficiul face pe om, ci omul face oficiul!

De aci ar trebui deci începută ridicarea la nimbul cuvenit a prestigiului preușesc. — Să ieșim odată din cătușele trecutului ruginit!

Să ieșim în plan, și cu inteligență deamănă, cu bune convingeri, cu tact în afaceri și sinceritate în scop: *să facem* — firește fără de a grămădi prin o stingăcie doar egoistă, răceală, odiu și resens împotriva noastră — *ceea ce așteaptă dela noi însuș Dumnezeu: Să conducem*, nu să fim conduși! Iar cei-ce, în sinul nostru, — care pornire ar ținti la adaptarea rațională a principiilor noastre de credință pentru marile reforme sociale, ce sapă deja adânc sub zilele noastre — ar comite cea mai întunecată crimă în contra ființei noastre de oameni raționali, Români vitali și credincioși din veacul al XX-lea; ba ar atentă — zicem din convingere — la însaș condiția de viață a credinții noastre, despre care ar trebui să știe, că nu e simplă slovă petrificată în forme moarte, ci izvor de viață mișcătoare: bazat pe marele adevăr religios, cuprins în realitatea evoluțiunii omogene a dogmelor.

Adevărul evanghelic nu residă în simpla cetire a evangheliei, ci în abilitatea de-a ști scăpăra viața dintrânsa (V. și Prohaszka Föld. és Ég. edit. III. Esztergom 1906 pag. 449).

Cu o sută-două de ani mai înainte nu se știa despre carieră mai frumoasă și mai măreață, decât cea preoțească, — precum e încă și azi în America(!) de Nord. Un prietiu martor ocular, american de baștină, îmi relată mai an, că acolo: cea mai fericită familie — fie cât de cu dare de mână — este, care poate număra între membrii săi și un preot!

Ei și azi? Azi unde suntem? Drept în coadă!

Cauza? — Aparte și noi înșine: ne-a îngropat formalismul gol, apatia indiferentă domnia prea puțin motivată, și preste toate aste: trândăvia noastră legendară!

C'am fi săraci!? Bine. — Dar chiar sărăcia asta ne mântuie mai puțin de sub acuzele de mai înainte!

Mai multă conștientă agilitate, mai mult spirit de pătrundere, și mai multă dragoste pentru menirea noastră! Nu-i vorbă: *genii, filosofi ageri, psihologi adânci, forțe intelectuale cu gândiri sublim într'aripate, talente persistente și cu risicul celor mai enorme pagube*: — nu putem fi toți, deși în ziua de azi acestia ar fi: *adevărata ideală preoție!*

(Va urma).

ALBUMUL BUNEA,
e pus sub presă și în curând va apărea
Să poate comandă dela autori precum și dela Librăria seminarului teologic din Blaj.

Bibliografie.

A apărut:

„Apărarea viilor de peronosporă“ de *Niculae Pop*, o broșurică, ce descrie amănunțit cum și când trebuie să ne apărăm cu mai mult efect viile de peronosporă și infăimare. Broșura se dă gratuit aceluia cari procură cartea „Sădirea și cultivarea viei“ de acelaș autor. Separat costă franco 25 fil. Se poate procură dela Librăria Seminarului teol. gr.-cat. precum și dela autor, în Blaj.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. *Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.*

2. *Planul de învățământ și îndreptarul metodic.* pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprob. din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opu întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școalele cu un învățător — 80
" " " doi " 120
" " " trei " 160
plus 20 fil. portă pentru fiecare.

La comandă să se spună apriat, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător, ori cu mai mulți învățători — Altcum se trimite întreagă colecția, ce costă 230 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopești și parohiale, precum și-a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosújvár Gherlei, Nagyvárad—Orășii mari și dim dieceza Lugos—Lugosului asupra hotărârii conerenței Episcopicești din 7 Septembrie 1909. Nr. 6693; prin care atât *Orarul*, cât și *Planul de învățământ și îndreptarul metodic* sunt obligatoare pentru toți.

Comandă se pot face la **Tipografia Seminarială.**

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő Könyvecské** — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto
Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
Redactor respnz.: Augustin Gruția.

Loc deschis.

Atențiune!

**Săpunul cu cerb alui
SCHICHT**

numai atunci este veritabil dacă
este provăzută cu numele

SCHICHT

și cu marca de scutință

„CERB”. (42) 1 5

Ce e mai bun?

La tot cazul, decât ori-ce fel de untură de pește, e mult mai bună Emulziunea-SCOTT fiind ușoară de mistuit, produce efect vindecător grabnic.

E mai bună și pentru aceea, că o înghit cu plăcere și aceea, cari de untura simplă de pește s'au îngrețoșat.

La cumpărarea Emulsiiei, luați sama să aibă mar-a de scutință alui Scott: Pescarul

Emulziunea-SCOTT

(90) 28—28
se preparază numai din cel mai curat oleu de ficat de pește ce se produce la Lofoten (Norvegia), — pentru că acesta e cel mai nutritor în toată lumea.

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă!
Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.
== Să capătă în toate apotecele. ==

Nr. 101—1910.

(43) 1—2

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la biserica gr.-cat edificândă în Riciul-de-Câmpie gara Maros-Vásárhely p. u. Mezörűcs., prin aceasta se reaceară să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 2000 adecă două mii coroane la curatoratul gr. cat. din Riciu (Mezörűcs) cel mult până la 9 Iulie st. n. 1910 la 10 ore. a. m.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 24 Maiu și 11 Iunie 1910 sub Nrul 3689 și 4157 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. din Riciu (Mezörűcs) între oarele 9—12 a. m. și 2—4 p. m. Se observă, că a) licitațiunea minuendă se va ține în 9 Iulie st. n. și b) curatoratul își rezervă dreptul a încredința întreprinderea aceluia dintre cualificanți, care îi mai convine.

Riciu (Mezörűcs.) la 20 Iunie 1910.

Filip Pop,
paroh gr.-cat.

Alb Vasile,
curator prim.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL.

Cel mai războinic voevod, ne apare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. diu Blaj. — Prețul tabloului cor. 1:50 fil.

Dintre tablourile pictorului *Th. Aman* unul din cele mai sugestive este acela în, titulat:

SFÂNTA ȘI MAREA VINERI A PATIMILOR.

E de dorit ca o asemenea operă de mare merit să se afle în casa oricărui român iubitor de frumos. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj. — Prețul tabloului cor. 2:10.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

== SIBIU ==

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva fooului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate	"	4,571,035-51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412 =
Fonduri de înteuaiare și de rezervă	viață	10,847,132-—
	"	2,300,387-—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2) 22—52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

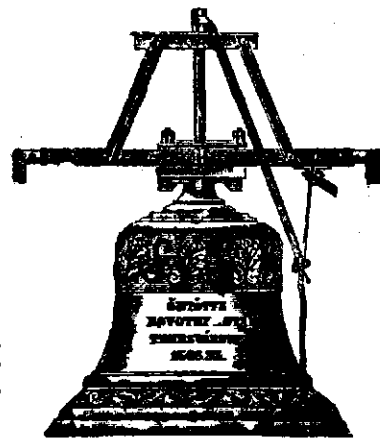
(3) 22—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. Indată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele gaurite ←

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre proadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.